

Handläggare
Anna Colliander
Telefon: 08-508 25 243

Till
Socialnämnden
2018-06-12

Fastställa enhetliga kompetenskrav

Nya befattningsbenämningar för personal inom LSS-
verksamheter

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens förslag om enhetliga kompetenskrav för personal inom LSS-verksamheter.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Veronica Wolgast
Avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden har i budget för 2018 fått i uppdrag att i samråd med kommunstyrelsen fastställa enhetliga kompetenskrav på befattningar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Personal som arbetar med personer med intellektuell funktionsnedsättning på gruppboheter, daglig verksamhet och på korttidshem kallas vårdare. Verksamheterna har utvecklats och man ställer andra krav på kompetens vilket föranleder byte av befattningsbenämning. Frågan om kompetens och titlar inom funktionsnedsättningsområdet har pågått under en längre tid. Flera kommuner i Sverige och i Stockholms län är inne i en process kring kompetensinventering, validering och kompetensutveckling vilket föranleder förändringar i befattningsbenämningarna. Framför allt gäller arbetet två titlar: stödassistent och stödpedagog.

Förvaltningen kan se fördelar med att ha enhetliga titlar för personal inom LSS-verksamheter och föreslår att titlarna för personal inom LSS verksamheter ändras till stödassistent och stödpedagog.

Bakgrund

Socialnämnden har i budget för 2018 fått i uppdrag att i samråd med kommunstyrelsen fastställa enhetliga kompetenskrav på befattningar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 7 juni. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 7 juni.

Ärendet

Fram till 1980-talet fanns stora institutioner för personer med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige. Boendemiljöerna var institutionslika och personer med intellektuell funktionsnedsättning ansågs inte ha samma behov som andra. Titeln på personal som arbetade på institutionerna var mentalskötare eller vårdare.

1968 kom omsorgslagen som gav personer med intellektuell funktionsnedsättning vissa rättigheter, rättigheter som senare utökades när omsorgslagen reviderades 1986 och när LSS kom till 1994. I Stockholms läns landstings omsorgsverksamhet innebar införandet av LSS att alla insatser i LSS utom ”Rådgivning och annat personligt stöd” kommunaliserades genom skatteväxling.

LSS syftar till att främja jämlika levnadsvillkor, full delaktighet i samhällslivet och möjlighet att leva som andra. Nu bor vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, fullt delaktiga i samhällslivet, i egen lägenhet med stöd från personlig assistans eller i gruppboendestäder med stöd från vårdare. Under dagtid har personer med intellektuell funktionsnedsättning möjlighet att ha daglig verksamhet utifrån individuella intressen. Barn, unga och vuxna som bor hemma hos sina föräldrar har möjlighet att träffa vänner och göra aktiviteter på korttidshem samtidigt som föräldrarna får avlastning. Personal ska möta individer i situationer där de befinner sig, vara pedagogisk, kunna göra samhället begripligt och ge respektfull omvårdnad. Personal som arbetar med personer med intellektuell funktionsnedsättning inom LSS verksamheter exempelvis gruppboendestäder, daglig verksamhet och på korttidshem har idag titulaturen vårdare vilket framstår som missvisande utifrån

dagens lagstiftning, utan är ett arv från den tiden då personer med intellektuell funktionsnedsättning fortfarande bodde på institutioner. Det finns utifrån ovanstående anledning att se över titulaturerna.

Nuvarande titlar och utbildningsnivå

När socialförvaltningen undersökt titulaturen inom LSS-verksamheter i egen regi i Stockholms stad har det framkommit att flera olika titlar används inom LSS- verksamheter och att aktuella utbildningsnivåer bland anställda skiftar.

Totalt används 29 olika titlar där vårdare var den vanligaste och samordnare näst vanligaste. Tillfrågade chefer uppskattar att drygt sextio procent av all personal har relevant kompetens för sitt uppdrag, genom gymnasieskola, yrkeshögskola eller högskola och universitet. En fjärdedel saknade relevant utbildning och ungefär femton procent genomgick en kompetensutveckling. Femton procent av medarbetarna skulle kunna uppnå kompetenskraven med hjälp av en valideringsutbildning och cirka tjugo procent hade erfarenhet och intern kompetensutveckling som gjorde dem lämpade för uppdraget, även om de saknade den formella kompetensen eller examen.

En annan konsekvens med att det finns olika titlar inom LSS-verksamheterna är att det uppstår svårigheter med att följa yrkesgruppen när det gäller enhetlig statistik för exempelvis löner och pensionsavgångar, något som skulle tala för att ha enhetliga titlar i hela landet.

Nya titlar

Frågan om kompetens och titlar inom funktionsnedsättningsområdet har pågått under en längre tid. Nationellt finns flera styrdokument till stöd och vägledning. Ett styrdokument är Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 2014:2: ”Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning”¹. De allmänna råden beskriver kortfattat och tydligt tillämpningsområden, utbildning, kunskaper och förmågor hos personal samt de områden inom stöd och omsorg som är aktuella i arbetet med målgruppen.

En särskild vägledning kompletterar SOSFS 2014:2 och är framtaget för arbetsgivare: ”Rätt kompetens hos personal i

¹ Socialstyrelsens författningssamling, SOSFS 2014: Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning”. ISSN0346-6019

verksamheter för personer med funktionsnedsättning². De allmänna råden och vägledningen för arbetsgivare föregicks av en särskild handlingsplan från 2004 för kommunernas kompetensförsörjning inom kommunernas vård och omsorg och äldre. I handlingsplanen preciserades anspråken på yrkeskompetens för omsorgspersonalen.

Flera kommuner i Sverige och i Stockholms län är inne i en process kring titulaturarbete och medföljande kompetensinventering, validering och kompetensutveckling. Framför allt gäller arbetet de två titlarna stödassistent och stödpedagog. För titeln stödassistent krävs ett avslutat gymnasieprogram inom barn- och fritidsprogrammet med inriktning socialt arbete eller pedagogiskt arbete, alternativt Vård- och omsorgsprogrammet med specialisering inom programfördjupningen funktionsnedsättning. (Enligt gymnasieprogrammen GY2011). För titeln stödpedagog krävs en eftergymnasial specialisering inom funktionshinderområdet som omfattar minst 200vyh-poäng eller 60 högskolepoäng eller en kombination däremellan som motsvarar två terminers heltidsstudier. Bägge befattningarna ska arbeta nära brukarna med den enda skillnaden i kompetensnivå att stödpedagogen har fördjupad- eller spetskunskap inom ett eller flera områden, till exempel autismspektra eller flerfunktionsnedsättning. Det finns ett behov av olika utbildningsvägar inriktat på arbete inom LSS verksamheter både på gymnasial- och vuxennivå.

Omfattning

LSS-lagstiftningen omfattar tio insatser var av en av insatserna, Råd och stöd, ansöks och beviljas via Habilitering och hälsa. Övriga insatser är personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice i hemmet, korttidsvistelse utanför det egna hemmet, korttidstillsyn för skolungdom, bostad med särskild service för barn och ungdom, bostad med särskild service för vuxna och daglig verksamhet.

Detta tjänsteutlåtande berör i första hand personal som arbetar inom insatserna bostad med särskild service för barn och ungdom, bostad med särskild service för vuxna, daglig verksamhet och korttidsvistelse. Då dessa insatser omfattar stora delar av den enskildes vardag upplevs yrkestiteln som särskilt missvisande. Ledsagare, avlösare och kontaktpersoner har uppdrag utifrån insatsens namn och beskriver det stöd som ges. Korttidstillsyn betyder fritidsverksamhet för unga från åk sju och stödet ges i

samband med skoldagens slut, ofta av samma personal som arbetat under skoldagen. Titeln personlig assistent är välkänd och beskriver yrkets innehåll. Att avgränsa omfattningen av titelbyte till just bostad med särskild service, korttidsvistelse och daglig verksamhet samstämmer med hur man i andra kommuner i länet och i landet gjort.

En kartläggning gällande byte av titulatur för medarbetare inom LSS-verksamhet i Stockholms län genomfördes 2017-05-24 av Forum Carpe. 21 av 26 kommuner svarade och svarsfrekvensen var 81 procent. Kartläggningen visar att 86 procent av de kommuner som svarat har genomfört titelbyte till stödassistent och/eller stödpedagog eller förbereder byte av titlar (18 av 21 kommuner)

Nationellt kompetensråd inom funktionshinderområdet redovisade i april 2017 en enkätundersökning till landets kommuner om hur långt arbetet med att genomföra gemensamma titlar kommit. 127 av 209 kommuner svarade på enkäten. Hälften av de kommuner som svarade på enkäten har infört eller beslutat att införa stödassistent, yrkestitel med eftergymnasial kompetens och titel stödpedagog. 30 procent av kommunerna har börjat diskutera att införa titlarna stödassistent och stödpedagog och 20 procent av kommunerna svarade att titelbyte inte var aktuellt i nuläget.

Antal LSS-verksamheter

Enligt stadens *Hitta och jämför service* finns idag 127 kommunalt drivna gruppboende inklusive serviceboende i Stockholms stad och 156 som är upphandlade av staden på entreprenad. Det finns 39 kommunalt drivna dagliga verksamheter och 12 som är upphandlade av staden på entreprenad. När det gäller korttidshem för vuxna och barn finns det 11 i kommunal regi och lika många som är upphandlade av staden på entreprenad. På gruppboende och korttidshem finns personal tillgänglig dygnet runt alla dagar medan det på daglig verksamhet finns personal under dagtid måndag till fredag. Personalgruppens storlek varierar beroende på de enskildas behov av stöd. Det har framkommit att femton procent av medarbetarna i egen regi skulle uppnå kompetenskraven med hjälp av en valideringsutbildning.

Genomförande

Tillvägagångssättet av titelbyte inom LSS-verksamhetsområde har sett olika ut i länet och i landet. På några ställen har man gjort ett titelbyte utan att inventera personalens kompetens, medan man i andra kommuner valt att följa upp varje medarbetares kompetensplan för att kunna ge utbildningsinsatser där behov

funnits. I första hand har titelbytet från vårdare till stödassistent varit aktuellt.

Socialförvaltningen har tagit fram ett material och metod för kartläggning av yrkeskrav inom området funktionsnedsättning där det bland annat ingår olika profiler beroende på inriktning och verksamhet till exempel personlig assistent eller undersköterska på boende. Socialförvaltningens kartläggning av yrkeskrav stämmer med Socialstyrelsens allmänna råd för personal som ger stöd till personer med funktionsnedsättning men är mer detaljerad.

Socialförvaltningen har genom Forum Carpe metodmaterial, nätverk och kontakter på nära håll i länet. De är väl insatta i arbetet av kompetens och titlar inom LSS verksamheter både på regional och nationell nivå och kan fungera som rådgivare om införande av titlarna stödassistent och stödpedagog skulle bli aktuellt i Stockholms stad.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen bedömer att tjänsteutlåtandets förslag kommer att beröra kvinnliga medarbetare i större utsträckning än män då fler kvinnor är yrkesverksamma inom LSS verksamheter än män. Förvaltningen bedömer att förslaget om enhetliga titlar och kompetenshöjning kommer att stärka yrkesrollen för kvinnor på ett positivt sätt.

Förvaltningens tjänsteutlåtande kommer att beröra pojkar och flickor, kvinnor och män med funktionsnedsättning på ett likvärdigt sätt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att titlarna för personal inom LSS verksamheterna bostad med särskild service för barn och ungdom, bostad med särskild service för vuxna, daglig verksamhet och korttidsvistelse ändras till stödassistent och stödpedagog.

Förslaget följer nationella riktlinjer och ska ses som ett långsiktigt arbete. Titelbyte kan ske löpande vid nyanställningar och via utbildning och eller validering av kompetens hos befintlig personal. Konsekvenserna för enhetliga titlar behöver beaktas då kostnader för validering, utbud av utbildningsplatser, vikariekostnader, upphandling av tjänster i samband med validering uppkommer. Staden behöver verka för att utbildningsvägar särskilt inriktade på arbete inom LSS på gymnasial och vuxennivå inrättas.

Förslaget överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut.